

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi  
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm  
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:  
\_\_\_\_ dos. Zaur Məmmədov  
\_\_\_\_ "\_\_\_\_" \_\_\_\_\_ 2025-ci il

**Fənn sillabusu**

**İxtisas:** 050112-Məktəbəqədər təhsil

**Fakültə:** Filologiya və ibtidai təhsil

**Kafedra:** Pedaqogika, psixologiya və incəsənət

**I.Fənn haqqında məlumat:**

**Fənnin adı:** Uşaq psixologiyası

**Fənn proqramı:** Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 02.11.2015-ci il tarixli 1041 sayılı əmri ilə çapa məsləhət görülmüşdür.

**Kodu:** İPF-B07

**Tədris ili:** I (2025-2026) Semestr: II

**Tədris yükü:** Cəmi: 150 saat. Auditoriya saati-45 (30 saat mühazirə, 15 saat seminar)

**Tədris forması:** Əyani

**AKTS üzrə kredit:** 5 kredit

**II.Müəllim haqqında məlumat:**

**Adı, soyadı, dərəcəsi:** b/m.Mehrəliyev Şahin Bəylər oğlu

**Kafedranın ünvanı:** Lənkəran ş. Ə. Məmmədov küç.19 II korpus

**E-mail ünvanı:** mehraliyevshahin@gmail.com

**III.Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:**

**Əsas:**

1. H. Xəlilov. Uşaq və yeniyetmələrin inkişafının sosial-psixoloji məsələləri. Bakı-2012
2. N. Rüstəmov. Uşaq psixologiyası. Bakı-2014.
3. L. Əmrəhli, N. Rzayeva. Uşaq psixologiyası. Bakı-2015
4. N.Z. Çələbiyev. Uşaq psixologiyası. Bakı, 2005
5. Psixologiya. Prof.S.İ.Seyidov və prof. M.Ə.Həmzəyevin elmi redaktorluğu ilə. Bakı,2007
6. Əliyev R.İ. Psixologiya. Bakı, 2003
7. Ə. Qədirov Yaş psixologiyası Bakı-2003
8. Əliyev R.İ. Psixologiya tarixi. Bakı, 2006
9. Baxşəliyev Ə.T.Azərbaycanda psixoloji fikrin təşəkkülü, inkişafı və müasir vəziyyəti.Bakı, 2007
10. Əlizadə Ə.Ə. İdrak prosesləri və hisslər. Psixopedaqoji məsələlər. Bakı, 2006

**Əlavə:**

11. Əliyev R.İ. Tərbiyə psixologiyası. Bakı, 2006
12. Əlizadə Ə.Ə. İstedadlı uşaqlar. Psixopedaqoji məsələlər. Esselər, etüdlər. Bakı, 2005
13. Həmzəyev M.Ə, Əmiraslanova S. F. Ünsiyyətin psixologiyası. Bakı, 2007
14. Zeynalabdinova Ə.X. Məktəbdə psixoloji xidmətin praktik məsələləri. Bakı, 2003

**IV. Prerekvizitlər:** Fənnin tədrisi üçün öncədənbaşqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

**V. Korekvizitlər:** Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

**VI. Fənnin təsviri və məqsədi:**

Psixologiya tədris kursu "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrası nəzdində pedaqoji yönümlü ixtisasların tədris planı çərçivəsində işlənmişdir. Tədris planına uyğun olaraq bu kurs bakalavr səviyyəsinin "Təhsildə sosial psixoloji xidmət" ixtisasının tələbələri üçün seçmə fənn kimi tədris olunur. Kursun tədrisi tədris ilinin II semestrində (30 s. mühazirə, 30 s. seminar) nəzərdə tutulur.

Kursun tədrisində məqsəd kursun predmeti, psixoloji fikrin tarixi mənbələri, ədəbi-tarixi qaynaqlar əsasında inkişafı, psixologiya tarixi kursunun başqa elmlərlə əlaqəsi, psixoloji biliklərin tarixi dövrlər üzrə öyrənilməsi, kursun elmi-tədqiqat prinsipləri, metodlarının öyrənilməsidir. Fənnin tədrisində Qədim Şərq fəlsəfəsində, antik dövrdə, Orta əsrlərdə, yaxud dirçəliş dövründə, eləcə də sonrakı əsrlərdə uzaq xarici ölkələrdə, o cümlədən Rusiyada psixoloji fikir və ideyaların inkişafının öyrənilməsi nəzərdə tutulur. Həmçinin Avropa ölkələrində, Rusiyada, o cümlədən Azərbaycanda müstəqil psixologiya elminin müasir inkişaf vəziyyətlərinin öyrənilməsi nəzərdə tutulur.Psixologiya tarixi kursunda tələbələr psixoloji fikir və ideyaların tənqidi təhlilini öyrənir, cəmiyyətdə psixologiya elminin yeri və vəziyyəti haqqında ətraflı məlumat əldə edirlər.

**VII. Davamiyyətə verilən tələblər:** Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

**VIII.Qiymətləndirmə:**

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

| №  | Bal               | Qiymət     |        |
|----|-------------------|------------|--------|
|    |                   | Sözlə      | Hərflə |
| 1. | 91-100            | əla        | A      |
| 2. | 81-90             | çox yaxşı  | B      |
| 3. | 71-80             | yaxşı      | C      |
| 4. | 61-70             | kafi       | D      |
| 5. | 51-60             | qənaətbəxş | E      |
| 6. | 50 və ondan aşağı | qeyri-kafi | F      |

**IX.Davranış qaydalarının pozulması:** Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

**X.Təqvim-mövzu planı:** Cəmi-45saat (mühazirə 30 saat, seminar 15 saat).

| №                             | Keçirilən mövzuların məzmunu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Müh. | Sem. | Tarix |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------|
| <b>I kollokvium mövzuları</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |      |      |       |
| 1                             | <b>Mövzu.</b> Uşaq psixologiyasının mövzusu və vəzifələri<br><i>Plan:</i><br>1. Uşaq psixologiyası psixologiyanın sahəsi kimi<br>2. Uşaq psixologiyasının mövzusu<br>3. Uşaq psixologiyasının vəzifələri<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3, 4)                                                                                                                                  | 2    | 2    |       |
| 2                             | <b>Mövzu.</b> Uşaq psixologiyasının qısa inkişaf tarixi<br><i>Plan:</i><br>1. XIX əsrin ortalarında uşaq psixologiyasının müstəqil bilik sahəsi kimi meydana gəlməsi<br>2. XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində uşaq psixologiyası məsələlərinə dair xarici ölkə alimlərinin fikirləri<br>3. Azərbaycanda uşaq psixologiyasının inkişafı<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3, 4, 5) | 2    |      |       |
| 3                             | <b>Mövzu.</b> Uşaq psixologiyasının tədqiqat üsulları<br><i>Plan:</i><br>1. Müşahidə və eksperiment metodlarının uşaq psixologiyası sahəsində tətbiqi xüsusiyyətləri<br>2. Test və anket üsulunun tətbiqi imkanları<br>3. Fəaliyyət məhsullarının toplanması və təhlili metodu<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 4; )                                                          | 2    | 2    |       |
| 4                             | <b>Mövzu.</b> Uşaq psixologiyasında psixi inkişaf problemi<br><i>Plan:</i><br>1. Uşaq psixologiyasında yaş və onun növlərinin inkişafı<br>2. Psixi inkişafın əsas faktorları və qanunauyğunluqları<br>3. Ontogenetik inkişaf və inkişaf prosesində şəxsiyyətin təşəkkülü<br>4. Uşağın psixi inkişafında nəzərə çarpan yaş böhranları<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 4; )    | 2    |      |       |
| 5                             | <b>Mövzu.</b> Psixi inkişafın zəmini və şərtləri<br><i>Plan:</i><br>1. Psixi inkişaf haqqında anlayış.<br>2. Şəxsiyyətin psixi inkişafının üç: bioloji, sosial və biososial istiqamət üzrə şərh<br>3. Psixi inkişafın zəmini və şərtləri haqqında mövcud nəzəriyyələr<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 4)                                                                     | 2    | 2    |       |
| 6                             | <b>Mövzu.</b> Psixi inkişafda fəaliyyətin rolu<br><i>Plan:</i><br>1. Uşağın psixi inkişafında fəaliyyətin müxtəlif növlərinin rolu<br>2. Yaşdan asılı olaraq əsas, aparıcı fəaliyyətin səciyyəsi<br>3. Uşağın psixi inkişafında yaşlılarla və həmyaşıdları ilə ünsiyyətin rolu<br>4. Uşağın yaşı və ünsiyyətin əsas növləri<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 4)               | 2    |      |       |
| 7                             | <b>Mövzu.</b> Psixi inkişaf və təlim<br><i>Plan:</i><br>1. Uşağın psixi inkişafında inkişafetdirici təlim-tərbiyənin rolu<br>2. Təlimin aparıcı fəaliyyət kimi səciyyəsi<br>3. Psixi inkişafın səviyyələri<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 9)                                                                                                                                | 2    | 2    |       |
| 8                             | <b>Mövzu.</b> Çəğəliq yaş dövründə psixi inkişafın xüsusiyyətləri<br><i>Plan:</i><br>1. Yeni doğulmuş uşaqların fiziki inkişafı<br>2. "Canlanma kompleksi" və onun inkişafı<br>3. Yaşlılarla emosional əlaqələrin inkişafı<br>4. Çəğələrdə idrak proseslərinin inkişafı<br><i>Mənbə:</i> (1; 2; 3; 6)                                                                   |      |      |       |

|                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |             |             |  |
|----------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|--|
| 9                    | <b>Mövzu.</b> Körpəlik yaş dövründə psixi inkişafın xüsusiyyətləri<br><b>Plan:</b><br>1. Körpəlik yaş dövrünün psixoloji səciyyəsi<br>2. Əşyavi fəaliyyətin inkişafı<br>3. Körpəlik dövründə idrak proseslərinin inkişafı<br>4. 1-3 yaşlıların fiziki və psixi inkişaf xüsusiyyətləri<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6)                                      | 2           | 2           |  |
| 10                   | <b>Mövzu.</b> Məktəbəqədər yaşda psixi inkişafın xüsusiyyətləri<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəbəqədər yaşlıların anatomik-fizioloji xüsusiyyətləri<br>2. "Üç yaşın" böhranı problemi<br>3. Məktəbəqədər yaşlıların həmyaşd və böyükrlə ünsiyyəti<br>4. Oyun fəaliyyəti prosesində ünsiyyət dairəsinin genişlənməsi<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6)            | 2           |             |  |
| 11                   | <b>Mövzu.</b> Məktəbəqədər yaşlılarda idrak proseslərinin inkişafı<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəbəqədər yaşda duyğu və qavrayışın ümumi səciyyəsi<br>2. Təfəkkürün inkişafının sosial-psixoloji problemləri<br>3. Nitqin növlərinin və funksiyalarının inkişafı<br>4. Məktəbəqədər yaş dövründə diqqət və hafizənin inkişafı<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6) | 2           | 2           |  |
| 12                   | <b>Mövzu.</b> Məktəbəqədər yaşlılarda təxəyyülün inkişafı<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəbəqədər yaşlılarda təxəyyülün ümumi xarakteristikası<br>2. Təxəyyülün inkişafında oyunun təsviri və konstruktiv fəaliyyətinin rolu<br>3. Nağıl və kiçik hekayələrin təxəyyülün inkişafına təsiri<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6)                                      | 2           |             |  |
| 13                   | <b>Mövzu.</b> Məktəbəqədər yaşlılarda şəxsiyyətin inkişafı<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəbəqədər yaşlıların davranışında şəxsiyyət keyfiyyətlərinin ilkin təzahürləri<br>2. Məktəbəqədər yaşda özünüdərk və özünüqiymətləndirmənin inkişafı<br>3. Məktəbəqədər yaşlıların böyükrlə ünsiyyəti<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6)                                  | 2           | 2           |  |
| 14                   | <b>Mövzu.</b> Məktəbəqədər yaşda oyun fəaliyyəti<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəbəqədər yaşda oyun fəaliyyətinin aparıcı fəaliyyət kimi səciyyəsi<br>2. Oyunun növləri<br>3. Uşağın psixi inkişafında oyunun təsiri<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 4)                                                                                                            | 2           |             |  |
| 15                   | <b>Mövzu.</b> Uşaqların məktəb təliminə hazırlığı<br><b>Plan:</b><br>1. Məktəb təliminə hazırlığın psixoloji problemləri<br>2. Məktəbə psixoloji hazırlıq işində adaptasiyanın rolu<br>3. 6-7 yaşlı uşaqların əsas böhran əlamətləri<br><b>Mənbə:</b> (1; 2; 3; 6)                                                                                       | 2           | 1           |  |
| <b>Cəmi: 45 saat</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>30 s</b> | <b>15 s</b> |  |

#### XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Tələbə aşağıdakıları bilməli və bacarmalıdır: - müasir psixologiya haqqında elmi bilikləri;- insan psixikasının imkanları haqqında müvafiq bilikləri;- psixi hadisələrin tədqiqinə dair bilikləri;- ayrı-ayrı yaş dövrlərdə psixoloji hadisələrin inkişaf xüsusiyyətlərinə dair bilikləri;- qədim dövrlərdə psixoloji fikirləri;- psixologiya elminin təşəkkül tarixini;- Azərbaycanda psixoloji biliklərin inkişafını;- müasir dövrdə psixologiya elminin inkişaf səviyyəsi haqqında bilikləri;

#### XII. İmtahan sualları:

1. Uşaq psixologiyası psixologiyanın sahəsi kimi
2. Uşaq psixologiyasının mövzusu
3. Uşaq psixologiyasının vəzifələri
4. XIX əsrin ortalarında uşaq psixologiyasının müstəqil bilik sahəsi kimi meydana gəlməsi
5. Azərbaycanda uşaq psixologiyasının inkişafı
6. Müşahidə və eksperiment metodlarının uşaq psixologiyasında tətbiqi xüsusiyyətləri
7. Test və anket üsulunun tətbiqi imkanları
8. Uşaq psixologiyasında yaş və onun növlərinin inkişafı
9. Psixi inkişafın əsas faktorları və qanunauyğunluqları
10. Uşağın psixi inkişafında nəzərə çarpan yaş böhranları
11. Psixi inkişaf haqqında anlayış.
12. Şəxsiyyətin psixi inkişafında bioloji, sosial və biososial istiqamətlərin şərhli
13. Psixi inkişafın zəmini və şərtləri haqqında mövcud nəzəriyyələr
14. Uşağın psixi inkişafında fəaliyyətin müxtəlif növlərinin rolu
15. Yaşdan asılı olaraq aparıcı fəaliyyətin səciyyəsi
16. Uşağın psixi inkişafında yaşlılarla və həmyaşdrları ilə ünsiyyətin rolu
17. Uşağın psixi inkişafında inkişafetdirici təlim-tərbiyənin rolu
18. Təlimin aparıcı fəaliyyət kimi səciyyəsi

19. Psixi inkişafın səviyyələri
20. Yeni doğulmuş uşaqların fiziki inkişafı
21. "Canlanma kompleksi" və onun inkişafı
22. Çəğalarda idrak proseslərinin inkişafı
23. Körpəlik yaş dövrünün psixoloji səciyyəsi
24. Əşyavi fəaliyyətin inkişafı
25. Körpəlik dövründə idrak proseslərinin inkişafı
26. 1-3 yaşlıların fiziki və psixi inkişaf xüsusiyyətləri
27. Məktəbəqədər yaşlıların anatomik-fizioloji xüsusiyyətləri
28. "Üç yaşın" böhranı problemi
29. Məktəbəqədər yaşlıların həmyaşd və böyüklərlə ünsiyyəti
30. Oyun fəaliyyəti prosesində ünsiyyət dairəsinin genişlənməsi
31. Təfəkkürün inkişafının sosial-psixoloji problemləri
32. Nitqin növlərinin və funksiyalarının inkişafı
33. Məktəbəqədər yaş dövründə diqqət və hafizənin inkişafı
34. Məktəbəqədər yaşlılarda təxəyyülün ümumi xarakteristikası
35. Məktəbəqədər yaşlıların davranışında şəxsiyyət keyfiyyətlərinin ilkin təzahürləri
36. Məktəbəqədər yaşda özünüdərk və özünüqiymətləndirmənin inkişafı
37. Məktəbəqədər yaşlıların böyüklərlə ünsiyyəti
38. Uşağın psixi inkişafında oyunun təsiri
39. Məktəb təliminə hazırlıq
40. 6-7 yaşlı uşaqların əsas böhran əlamətləri

#### **I kollokvium**

1. Uşaq psixologiyası psixologiyanın sahəsi kimi
2. Uşaq psixologiyasının mövzusu
3. Uşaq psixologiyasının vəzifələri
4. XIX əsrin ortalarında uşaq psixologiyasının müstəqil bilik sahəsi kimi meydana gəlməsi
5. Azərbaycanda uşaq psixologiyasının inkişafı
6. Müşahidə və eksperiment metodlarının uşaq psixologiyasında tətbiqi xüsusiyyətləri
7. Test və anket üsulunun tətbiqi imkanları
8. Uşaq psixologiyasında yaş və onun növlərinin inkişafı
9. Psixi inkişafın əsas faktorları və qanunauyğunluqları
10. Uşağın psixi inkişafında nəzərə çarpan yaş böhranları

#### **II kollokvium**

1. Psixi inkişaf haqqında anlayış.
2. Şəxsiyyətin psixi inkişafında bioloji, sosial və biososial istiqamətlərin şərhə
3. Psixi inkişafın zəmini və şərtləri haqqında mövcud nəzəriyyələr
4. Uşağın psixi inkişafında fəaliyyətin müxtəlif növlərinin rolu
5. Yaşdan asılı olaraq aparıcı fəaliyyətin səciyyəsi
6. Uşağın psixi inkişafında yaşlılarla və həmyaşdqları ilə ünsiyyətin rolu
7. Uşağın psixi inkişafında inkişafetdirici təlim-tərbiyənin rolu
8. Təlimin aparıcı fəaliyyət kimi səciyyəsi
9. Psixi inkişafın səviyyələri
10. Yeni doğulmuş uşaqların fiziki inkişafı

***Uşaq psixologiyası fənninin sillabusu 050112-Məktəbəqədər təhsil ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.***

Fənn müəllimi:

b/m Ş.B.Mehrəliyev

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev